

Elegies de Duino

Rainer Maria Rilke

Traducció i notes de Josep Maria Fulquet i Eduard Santiago

Postfaci de D. Sam Abrams

FLÂNEUR. Barcelona 2020

A la clara memòria de Joan Vinyoli i Pladevall

TAULA

«A manera de justificació», per Josep Maria Fulquet i Eduard Santiago	9
--	---

ELEGIES DE DUINO

<i>Die Erste Elegie</i>	24
Elegia Primera	25
<i>Die Zweite Elegie</i>	34
Elegia Segona	35
<i>Die Dritte Elegie</i>	42
Elegia Tercera	43
<i>Die Vierte Elegie</i>	50
Elegia Quarta	51
<i>Die Fünfte Elegie</i>	60
Elegia Cinquena	61
<i>Die Sechste Elegie</i>	72
Elegia Sisena	73
<i>Die Siebente Elegie</i>	78
Elegia Setena	79

<i>Die Achte Elegie</i>	88
Elegia Vuitena	89
 <i>Die Neunte Elegie</i>	 96
Elegia Novena	97
 <i>Die Zehnte Elegie</i>	 104
Elegia Desena	105
 Notes dels traductors a <i>Elegies de Duino</i>	 117
 «El crit que es va sentir per tot el món», per D. Sam Abrams	 135

A MANERA DE JUSTIFICACIÓ

Aquesta edició de les *Elegies de Duino* culmina un projecte que es va començar a gestar quan Eduard Santiago i jo mateix ens vam conèixer al seminari que, sobre aquest llibre cabdal, impartia el crític i professor Sam Abrams a l'Ateneu Barcelonès l'estiu de 2018. Bàsicament, vam decidir d'endinsar-nos en aquesta aventura al comprovar que cap de les traduccions existents amb què treballàvem no satisfesia en cap cas les exigències de *normalitat* que un lector imparcial podia reclamar d'un text obscur, sovint ambigu i fins i tot estrany, en efecte, però fascinant sempre; un ingredient —la fascinació— que no pot faltar mai en cap obra literària que defineixi una maduresa o un moment culminant dins una literatura, que és el que aquestes *Elegies* representen dins la literatura alemanya contemporània. Així, i al costat d'encerts remarcables (que també n'hi havia), vam comprovar que la major part de versions consultades obligaven el lector a un esforç suplementari que feia del desxiframent d'un determinat element lèxic o d'una abstrusa construcció sintàctica un pas ineludible i previ a la solució de les dificultats pròpies del text. Era evident, per tant, que no podíem caure en el mateix error i fer que la lectura del text d'arribada es convertís en un enuig i en cap cas, com hauria de

ser, en un plaer. Per això vam tenir molt presents a l'hora d'emprendre aquest viatge les paraules de Carles Riba al discurs «Els poetes i la llengua comuna»,¹ quan diu: «... aquí ha estat el gran afer, la gloriosa i no per tothom compresa ambició: crear-nos una llengua comuna clara i apta, indefinidament disponible...». Una llengua clàssica comuna «... tan restringida de mitjans que sembla pobra als fatxendosos i als avars i als qui prendrien que la llengua fes la meitat dels versos per ells...».

El poeta, doncs, no pot consentir que les paraules li facin la feina. Ni el traductor encaixar *fórmules feixugues* que facin més difícil encara la comprensió d'un text ja prou complex conceptualment. La traducció d'aquestes elegies demana sobretot la màxima proximitat a l'estil d'«aquells escriptors que semblaven escriure d'una manera més catalana, més directa i comprensible, que substituïren l'estil frigorificat, preciosista i sense microbis dels noucentistes» de què parla Josep Pla² quan es refereix a l'estil *gòtic* dels noucentistes, un estil que a vegades més d'un té la temptació de ressuscitar, sovint per dissimular la seva poca traça. Com sigui, si en aquell moment el públic va tenir la sensació que els llibres de la generació que pujava —la dels escriptors que formen el nucli de l'anomenada *prosa del 25*: és a dir, Pla, Sales,

¹ Discurs llegit a la IX Festa anual de l'Institut d'Estudis Catalans, celebrada el 15 de maig de 1932. Publicat a *La Publicitat* (17-v-1932). A *Obra Completa. Crítica*, 2. Barcelona: Edicions 62, 1986, p. 86-92.

² Josep PLA, «Tres biografies», a *Obra Completa*, 10. Barcelona: Destino, 1968, p. 525.

Rodoreda o Villalonga— l’acostaven al país, és indubtable que la insistència a expressar-se en una llengua *com filferros cargolats* no fa sinó allunyar-l’ en.

Per altra part, i encara que —com afirma Plini el Jove— mentir estigui permès als poetes, no volem enganyar ningú: hem treballat amb edicions diverses —tots els traductors ho fan—: catalanes, castellanes i també franceses, italianes i angleses. Entre les primeres, si més no per la primera elegia, hem llegit atentament la versió que n’han fet Joan Oliver (Pere Quart), Feliu Formosa, Manuel Balasch, Joan Vinyoli i Jaume Medina, que no s’ha limitat a la primera, sinó que les ha traduïdes totes.

Ara bé, quines diferències hi ha entre la versió de Medina i la nostra? Nosaltres diríem que de tractament del llenguatge sobretot, no tant d’interpretació del text original, en el qual sovint som coincidents. En diversos punts de la traducció, la nostra feina ha consistit bàsicament a revisar alguns passatges que, al nostre parer, demanaven unes solucions més posades al dia, com hem dit més amunt. Per aquest biaix, i entre altres decisions, hem optat per eliminar la preposició composta *per a* fins i tot en frases que expressen destinació (*una carta per al teu germà*), objecte (*un remei per a la febre*), direcció (*un tren per a París*) o un termini fix, de temps futur (*una feina encarregada per a dissabte*). Si bé entenem que a vegades es pot confondre aquest *per* amb el que es fa servir per indicar l’autor de l’acció del verb (*ha estat mort pels seus mateixos partidaris, un arbre abatut pel vent*, etc.)

confiem que el bon sentit i l'instint del lector sabran pal·liar sens dubte aquest petit inconvenient. Només a l'últim vers de la quarta estrofa de l'Elegia Quarta hem mantingut l'ús normatiu d'aquesta preposició, ja que enteníem que era imprescindible per salvar-ne el sentit. Una altra cosa és que el text original, a vegades críptic, t'obligui a una certa labor d'interpretació, que no sempre és fàcil. En aquests casos hem intentat sempre, més enllà de mantenir un absolut respecte per l'original alemany, que la traducció catalana contingui el menor nombre possible de traïcions i que, acceptant aquestes traïcions com a inevitables, el producte resultant no desmereixi el to general de la traducció. Si tot i així el lector perspicaç en detecta alguna, li preguem que ens vulgui benèvolament excusar.

Si ho pensem bé, tenir a l'abast aquestes deu elegies no és poca cosa, sobretot quan en llengua catalana no n'hi havia fins ara cap edició completa. Que nosaltres sapiguem, del poeta de Praga només tenim la versió d'*Els sonets a Orfeu* d'Alfred Badia (Edicions del Mall, 1979) i la d'Isidor Marí (Columna, 1995); el volum *Cinquanta poemes de «Neue Gedichte»*, a cura de Feliu Formosa i Joan Margarit (Quaderns Crema, 2010); versions diverses de la primera elegia, que ja hem apuntat més amunt, i els *Esbossos de versions de Rilke*, de Carles Riba (ed.62, 1984), més l'obra en prosa de més volada del poeta: *Els quaderns de Malte Laurids Brigge*, traduïts al català pel professor Jordi Llovet (Proa,